

IslamHouse.com

ISLAMIC
DARUL
Ulum Center

Oromo
Oromoo
أورومو

القصص القرآني

SEENAA QUR'AANA KEESSAA

Qopheessaa
Shekh Jamaal Shekh
Muhammad

OROMO
OROMOO
أورومو

القصص القرآني

تأليف
الداعية جمال محمد أحمد

أعد هذا الكتاب وصمّم من قبل مركز أصول، وجميع الصور المستخدمة في التصميم يملك المركز حقوقها، وإن مركز أصول يتيح لكل مسلم طباعة الكتاب ونشره بأي وسيلة، بشرط الالتزام بالإشارة إلى المصدر، وعدم التغيير في النص، وفي حالة الطباعة يوصي المركز بالالتزام بمعاييرها في جودة الطباعة.

+966 504 442 532

+966 11 445 4900

+966 11 497 0126

P.O.BOX 29465 Riyadh 11457

osoul@rabwah.com

www.osoulcenter.com

Bismillaahi Rrahmaani Rrahiim

BAAFATA

1	Duree	9
2	Aadam	11
3	Nuuh	11
4	Ibraahiim	18
5	Ismaa'iil	19
6	Ya'quub	20
7	Yahyaa	21
8	Yuusuf	22
9	Muusaa	23
10	Muusa gara firownaatti	24
11	Muusaafii kadar	27
12	Falfatoota fir'ownaa	31
13	Sa'a banii israaiil	34
14	Haaruun	36
15	Qaaruu kaafirticha dureessa	37
16	Nabi iisaa ilma Maryam	40
17	Nabi Muhammad s.a.w.	41
18	Maatii imraan	43
19	Zulqarneeyni	44
20	Warra ooyruu masnoo	46
21	Warra godatti baqate	48
22	Warra arbaan duule	52
23	Haadha nabi muusaa	53
24	Warra sabbii	56
25	Mu'imintichaafii kaafirticha	58
26	Madyan ummata shueeybaa	60
27	Luqmaan	62
28	Xaaluutiifii jaaluut	64
29	Mu'imina fira firownaa	66
30	Mu'imina suuraa yaasiin	70
31	Maryam nabi isaa deesse	73
32	Xumura	77

DUREE

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه أجمعين .

Kitaabni keenya kan SEENAA QUR'AANA KEESSAA jedhu kuni seenaa qur'aana keessatti dubbatamte ibsa. Seena dhugaa tan qur'aanaafii hadiisa bu'ureeffatte barachuun barbaachisaadha. Gama kaaniin seenaa maddi isii hinbeekamne yookaan tan kijibaa dubbisuufii hordofiniis diin keessatti miidhaafii Rakkoo guddaa namatti fida.

Seenaan babbaredduun hedduun tan gorsa uf keessaa qabdu qur'aana keessatti haaasawamtee jirti.

﴿ تَحْنُ نَقْضُ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْعَظِيمِينَ ﴾ [يوسف: ٢]

“Rabbiin ol tahe akkana jedhe ”qur'aana kana wahyiin sirratti gadi buusuun seenaa babbareddu sitti odeessina.” (Yuusuf 3)

﴿ لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرُونَ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ [يوسف: ١١١]

“Rabbiin ol tahe akkana jedhe “Dhugumatti, seenaalee isaanii keessa warra qalbii qabaniif gorsatu jira. Inni

(Qur'aanni) oduu lafaa kaafamee odeeffame hin taane. Garuu dhugoomsaa (kitaabban) isa duraati. Addeessaa wantoota hundaati; ummata amananiifis qajeelfamaafi rahmata.” (Yuusuf 111)

Kanaaf seenaa bareedduu waayee nabiiyoota Rabbii kabajamoo ibsitu, waan daiwaa isaaniitiin walqabatullee ufkeessa qabdu kitaaba kana keessatti ni argattu. Afaan keenyaattis hiiknee yeroo isiniif dhiheessinu gammachuu guddaatu nutti dhagayama. Akka dubbifanii irraa barattanii gorsa irraa fudhattan isin yaadachiifna.

Shekh Jamaal shekh Muhammad abbaa Faaximah
Shekhjemaal@yahoo.com

AADAAM

Aadam abbaa ilma namaa Rabbiin harka isaatiin isa uume, malaaykaa isaaf sujuuchise,

Maqaalee wantootaa isa barsiise, jaartii isaa isaaf uume, isaan lameenuu jannata keessa qubsiise jiraachise,

Mukattii takkaa akka itti hindhihaanee (akka hin nyaanne) isaan dhoowwe, garuu sheyxaanni isaan waswaasee itti kakaasee mukattii sanirraa nyaatan, eegasii Rabbiin issan lameen gara lafaa isaan gadi buuse. Tooftaa isii keessatti jiraachuu isaaniif mijjeesse.

Akka Rabbuma qofa gabbaran isaan ajaje, namallee akka kanuma barsiisanii itti yaaman isaan ajaje. Bakka bu'aa bulchaa dachiiti isa taasise.

inni (aadam) ergamaa Rabbii kan gara joollee isaatti ergameedha. inni hangafa nabiiyootaati.

NUUH

Nabiiyullahi nuuh nama dhugaa kan Rabbi sodaatu ture, ummata isaa akka Tawhiida Rabbii barsiisuufi shirkirraa fageessuuf Rabbiin isa erge. Garuu isaan didaniiti jallina isaanii itti fufan, garuu nabi nuuh kutannoodhaan yaaminsa isaa itti fufe, namni waaxiqqo isa jala deemee qajelee.

Kaafirtoonni jallinnaafii hammeenya isaanii ittuma fufan, Rabbiin caama ittibuusee isaan adabe, Nabi nuuh yoo amantanii qajeeltan Rabbiin rakkoo rooba dhabuu kana isinirraa kaasee rahmata isiniif godha jedhee gorse. Amananii Rabbiin rakkoo isaanirraa kaase. garuu ufduba deebi'anii kafaran. Nabi nuuh gorsaafii yaaminsa isaa itti fufee waggaa 950 ture.

Eegasii Rabbiin nabi nuuhiin doonii jaari jedhee ajajee eega jaare booda waa hundarraa lama lama dhiiraaf dhalaa irratti fe'I jedhee irratti fe'e. bidhaan dachii hunda haroo godhee weeraree ummata fii waa hundaa fixe.

nabi nuuh dura ummata isaa keessatti namoota gaggaarii shantu turan, hanga tokko jiraatanii boda dhuman. Maqaan isaanii waddi, suwaai, yaguus, ya'uuq, nasri jedhama. Eega jarri gaggaariin kuni dhumanii ummanni siidaa yaadannoo qabrii isaaniirratti dhaaban. Yeroon dheeratte zamanni fagaate.

Zamannii dheeratee yeroon fagaannaan sheyxanni ummata jallisee siidaa san akka gabbaran taasisse. Achumaan ummanni gabbarutti seene.

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَّ إِلَهِ غَيْرِهِ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ [الأعراف: ٥٩]

Rabbiin nabi nuuh erge. Nama jabaa iimaan uumaarra jiru ture. Ummata isaarratti gadi baheeti daiwaa isaa eegale. “yaa ummat kiyya allaa gabbaraa gooftan haqaa isamalee isiniif hinjiruu, yoodiddan ani azaaba guyyaa guddaa san isinirraa sodaadha jedheen.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٦٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٦٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ أَنْتَ بَشَرٌ مِّثْلَنَا وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِي كُفْرٍ مِّثْلَنَا ۚ وَكَانَ يَوْمَئِذٍ يَوْمَ عَصْفٍ ﴿٦٧﴾ فَأَجْرَىٰ إِلَىٰ الْفُلِ يَمْرُؤًا فَظَلَمْنَا لَهُ الْفُلَ فَأَنزَلْنَاهُ فِيهَا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُقِيمِينَ ﴿٦٨﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا حَافِيَ عَلَيْكَ مِنَ الْعَصِيفِينَ ﴿٦٩﴾ وَأَقِمِّ وَجْهَكَ شَارِعًا لِلدِّينِ أَلِيمًا ﴿٧٠﴾﴾

بَنُوْحٌ قَدْ جَدَلْنَا فَانْكُرْتَنَا فَاجْتَدْنَا فَأَنبَأَنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦٥﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنبِئُكُمْ بِهٖ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٦٦﴾ وَلَا يَفْعَلُوكُمْ تُصْحِحُ إِنْ أَرَدْتَ أَنْ أُنصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٦٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ إِنْ أَفْتَرَيْتُهُ فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تُجْرِمُونَ ﴿٦٨﴾ وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِن قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ ءَامَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٩﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٧٠﴾ وَصْنَعِ الْفُلَكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ كَسَخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُهُمْ كَمَا كَسَخَرُوا مِنَّا ﴿٧١﴾ فَسَوَّفَ نَبِّئُهُمْ شَرَّ مَا كَانُوا يُصْخَرُونَ ﴿٧٢﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا إِنْ كُنَّا لِلشُّرُورِ قَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَأَمَّا أَمْرٌ مَّعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٧٤﴾ وَقَالَ أَرَبِئْتُ رَبِّي إِذْ جَاءَ أَمْرُنَا رَبِّي فَغَوَّاهُ ﴿٧٥﴾ وَهِيَ تَجْرَىٰ بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ أَرْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٦﴾ قَالَ سَوَّيْتُ لِي جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِن أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٧٧﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَسَمِّاهِ أَقْبَلِي وَغَبِصِي الْمَاءَ وَفُضِيَ الْأَمْرُ وَالسُّورَةُ عَلَى الْكُوفِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾ وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِن أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٧٩﴾ قَالَ يَبْنَوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِن أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَبْرٌ صَالِحٌ فَلَا تَتَلَوَّنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْغَابِلِينَ ﴿٨٠﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨١﴾ قِيلَ يَبْنَوحُ أَهَيْطَ لِي بِسَلْمِ مَتَا وَبَرَكَتِ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنَسِتُهُمْ فِي هُمْ بِسِتْهُم مِّمَّا عَذَابُ الْآلِيمِ ﴿٨٢﴾ تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِن قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾﴾ [هود: ٤٩-٦٦]

Dhugumatti, Nuti Nuuhiin gara ummata isaa erginee jirra. (Innis ni jedhe): “Ani isiniif akeekkachiisaa ifa bahaadha.

Rabbiin malee (waan biraa) hin gabbarinaa; Dhugumatti, ani adabbii guyyaa laalessaan isin irratti sodaadha.”

Ummata isaa iraa qondaaltonni isaannan kafaranii “nama fakkii keenya taatee malee si hin agarru. Gadi aantota keenya warra yaada gadhee (yartuu) malee kan si hordofes hin agarre. Isiniifis nurratti caalmaya tokkollee hin agarre. Inumaayyuu sobdoota ta’uu keessan shakkina” jedhan.

Inni ni jedhe: “Yaa ummata kiyya! Mee naaf himaa; yoo ani ragaa ifa bahaa Gooftaa kiyya irraa ta’e irra jiraadhee, Innis rahmata Isa biraa ta’e (nabiyyummaa) naaf kennee, isin jalaa dhokate, sila nuti odoo isin isheedhaaf jibbitoota taatan dirqamaan isin fudhachiifnaa?”

Yaa ummata kiyya! Ani isa (ergaa qaqqabsiisuu) irratti mindaa isin hin gaafadhu. Mindaan kiyya Rabbiin qofa irra jira. Anis ari’aa warra amananiitii miti. Dhugumatti, isaan Gooftaa isaanii wajjin wal qunnamoodha. Garuu ani ummata wallaalaa ta’uun isin arga.

Yaa ummata kiyya! Yoo ani isaan ari’e, (adabbii) Rabbii jalaa maaltu na baraarsa? Sila homaa hin gorfamtanuu?

Ani kuusaan qabeenya Rabbii ana bira jira isiniin hin jedhu. Gaybii (wanta fagoos) hin beeku. Ani maleeykaa dhas isiniin hin jedhu. Isaannan ijji keessan tuffattu (xinneessituu)nis Rabbiin toltuu isaanii hin kennu hin jedhu. Rabbiin waan lubbuu isaanii keessa jiru irra beekaadha. Yoo san, ani dhugumatti warra miidhaa hojjatan irraayyi.”

[Isaan] “yaa Nuuh! Ati dhugumatti nu mormitee jirta. Mormii keenyas baay’essitee jirta. Yoo warra dhugaa dubbatan irraa taate, waan nuun sodaachiftu sana nutti fidi” jedhan.

Isa kana kan isinitti fidu Rabbuma qofa. Yoo fedhes (ni ariifachiisa). Isinis kan dadhabsiifan hin taane” jedhe.

“Yoo an isin gorsuu fedhes, yoo Rabbiin isin jallisuu fedha ta’e gorsi koo isin hin fayyadu. Inni Gooftaa keessani. Garuma isaa qofa deebitus” jedhe.

Sila “(Muhammad) isa (Qur’aana) of irraa uume” jedhuu? “Yoo ani of irraa isa uume, badiin kiyya anuma irra jira. Anis badii isin hojjattan irraa qulquulluudha” jedhiin.

Gara Nuuhittis akkana jechuun beeksisa goone: “Dhugumatti, warra kana dura amanan malee ummata kee irraa kana booda homtuu hin amanu;. Kanaaf waan isaan hojjatanitti hin gaddin.

Doonis ilaalcha (tika) keenyaafi ajaja keenyaan hojjadhu. Warra miidhaa dalagan keessatti natti hin dubbatin. Dhugumatti, isaan bishaanin dhidhimfamoodha.”

Innis (Nuuhis) doonii hojjata (ture). Dhawaatuma qondaaltonni ummata isaa irraa ta’an isa irra qaxxaamuraniin, isatti qishinu. Innis ni jedhe: “Yoo isin nutti qishintanis nutis akkuma isin qishintan isinitti qishinuuf jirta.

Namni adabbiin isa salphisu itti dhufuufi adabbiin itti fufaanis isa irra qubatu eenyu akka ta'e beekuuf jirtu.”

Yeroma ajajni keenya dhufee, badaa ibiddaa (keessaa bishaan) burqe “Wantoota hunda irraa (saala) lama lama (kormaafi dhalaa), maatii keetis nama jechi (adabaa) isa irratti dabre malee, namoota amananis ishee keessatti fe'i” isaan jenne. Isa waliinis namoota muraasa malee (baay'een) hin amanne.

“Haala deemsi isheetiifi dhaabbatiinsi ishees maqaa Rabbiitiin taa'een, ishee yaabbadhaa. Dhummatti Rabbiin kiyya araaramaa, rahmata godhaadha.

Isheenis danbalii akka gaaraa keessa isaanin adeemti. Nuuhis ilma isaa(doonittii irraa) fagoo tureen “Yaa ilma kiyya! Nu waliin yaabbadhu. Warra kafaran wajjinis hin ta'in” jechuun lallabe.

(Ilmi isaas) ni jedhe: “Ani fuula dura gara gaara bishaan jalaa na baraarsuun qubadha.” (Nuuhis) ni jedhe: “Har'a wanti ajaja Rabbii irraa nama baraarsu hin jiru; nama Rabbiin rahmata isaaf godhe malee.” Danbaliinis gidduu isaanii haguuge. Inni warra bishaaniin nyaataman irraa ta'e.

Ni jedhames: “Yaa dachii! Bishaan kee liqimsi. Yaa samii! (Bokkaa kee) qabadhu.” Bishaanis xuuxamee hir'ate. Murtiin Rabbiis (adabichis) ni raawwatame. Isheenis tabba juudiyyi

jedhamu irra dhaabbatte. Ni jedhames: “(rahmata Rabbii irraa) Fageenyi ummata miidhaa hojjattoota irra haa jiraatu!”

Nuuhis Gooftaa isaatti lallabee, “Gooftaa kiyya! dhugumatti, ilmi kiyya maatii kiyya irraayi. Waadaan keetis dhugaadha. Atis irra haqa murteessaa abbootii murtiiti” jedhe.

(Rabbiinis) “Yaa Nuuh! dhugumatti, inni maatii kee irraa miti. Inni hojii gaarii hin ta'iniidha. Kanaafuu waan beekumsa itti hin qabne na hin gaafatin. Ani akka ati wallaaltota irraa hin taanen si gorsa” jedhe.

(Nuuhis) “Gooftaa kiyya! Ani waan beekumsa itti hin qabne si gaafachuu irraa sittin maganfadha. Yoo Ati naaf araaramtee, rahmatas naaf hin godhin, warra hoonga'an irraan ta'a” jedhe.

“Yaa Nuuh nageenyaa Nu biraa ta'eefi barakaa siifi garii ummata si wajjin jiran irratti ta'een, (doonittii irraa) bu'aa. (Sanyii isaanii irraas) ummata fuula dura yeroof isaan qanansiifnee san booda Nu biraa adabbiin dhukkubsaan isaan tuqutu jira” jedhame.

Isheen kun oduu fagoo kan gara keetti beeksisa goonu irraayi. Sis ta'ee ummanni keetis kana dura kan ishee beektan hin turre. Obsi. Dhugumatti, booddeen (gaariin) kan warra (Rabbiin) sodataniiti.

IBRAAHIIM

Ibraahiim jaalallee Rabbiiti ergamummaan rabbiin hedduu namaarra isa caalchise.

Nabi ibraahiim ummata urjiifii tabota gabbaru keessa jiraachuu ture. Kuni isa jibbisiise. Hubannoo dhalootaatiin Rabbiin tokkichi ibaadaa haqa godhate jiraachuu hubate. Eegasii Rabbiin ergamaa isa taasisee isa kabaje.

Ibraahiim ummata isaa tokkummaa Rabbiittifii ibaadaa isaatti yaamuu itti fufe. Garuu ummanni nikijibsiisan nilolaniin inumaa gubuuf yaalii godhan ammo Rabbiin rakkoo sanhundarraa nagaya isa baase.

Nabi ibraahiim ergamtoota gurguddoo shanan (ulul azmi) keessaa isa tokkoodha. Isaanoowwan Rabbiin waadaa cimaa isaan seensise sanirraa tokko. isaanis akkaataa tartiiba ergamuu isaaniitiin nuuh, ibraahiim, muusaa, iisaa fii muhammad.

Rabbiin ibraahiim kabajaa guddoo isa kabaje, amantii isaa karaa towhiidaa qulqulluu godhe, sammun ilma namaa tafayyaa qabduus amantima isaa tana filatti.

Darajaa nabi ibraahiim qabu keessaa hoogganaa imaama ilmaan namaa Rabbiin isa taasise. Hortee isaa keessatti

nabiyyummaafii kitaabas godhe. nabiyyoonni isa boodaa hundi horteeffii ilmaan isaa irraayyi.

Xumura anbiyoota kan tahe nabi Muhammadis khadhaa nabi ibraahiim Rabbi kadhateetu mirkanaaye ergamee dhufe. Kanabi ibraahiim jaarabbi ummata kiyya keessaan ergamaa isaanirraa tahe ergi jedhee kadhate.

ISMAAIL

Ismaail ilma ibraahiim kan hangafaati, haati isaa haajara. Nabi ibraahiim ajaja Rabbiitiin haajaraafii ilma isii ismaail fuudhee deemeenii bakka makkaa tana geese kaaye, bishaaniifii timira xiqqaa tokko dhiiseef.

Haati ismaail sinqiin duraa dhumnaan kaatee bishaan barbaacha asiif achi deddeemte. Hanga Rabbiin madda bishaan zamzamaatti isii qajeelchee harkaan haatee bishaan baafattetti. Sanbooda naggaadeen karaa san yaatu bira qubatte heddummaataniis ganda tahini jiruu itti fufan.

Eegasii ajajni rabbi akka beytii ka'ibaa jaaru nabi ibraahiimitti dhufe. Nabi ibraahiim nijaaraa ismaail dhagaa isaa kenna akkasitti jaaranii ijaarrii xumuramee.

Eegasii ajajni Rabbi ilma isaa isma'iil akka gorra'uu nabi ibraahiimitti ajajni Rabbi dhufe. Dubbii kana ilma isaarra fidee marihachiise, ilmi isaas “yaa aabboo waan ajajamte

dalagi yoo Rabbi fedhe obsitootarraa tahuudha nagartaa” jedheen. Garuu yeroo abbaan ismaaiil gorra’uu qophaaye Rabbiin beeyladaa guddoo gadibuusee matabita ismaa’iil godhe. Mucaan nagaya bahee beeyladichi gorra’amte.

Ismaa’iil nama farda gulufsiisuun beekamu, namaobsa qabaachuun beekame, durri nama arabiiyaa haasawee isa jechuutu himama. Beellama guutuun beekama. Maatii isaa salaataafii zakatti ajajuu ture. Tokkummaa fii ibaadaa Rabbiitti ummata yaamuu ture.

YA'IQUUB

Yaiqub ilma ishaaq nabiiyii ummata isaati. Akaakiyyee isaa ibraahiimin malaaykaan isaan gammachiiste. Inni abbaa nabi yuusufi.

Seenaan ishaaq kutaa sadihi qaba. Gammachuu dhaloota isaa, malaaykaan akaakiyyee isaa ibraahiimiifi akkoo isaa saarraa isaan gammachiiste.

Akkasuma dhamsa ya'iquub yeroo du'a isaa dhaammate Rabbiin irraa dubbateeti jira.

Duuti balaa guddoo waan hunda nama irraanfachiiftu tahuun beekamaadha garuu ishaaq yeroo du'u ilmaan isaatiif diin dhaamsa godhe.

Ishaq waayee ilma isaa yuusuf keessatti hedduu rakkate.

YAHYAA

Nabiyyullah yahyaan ilma nabi zakariyyaati. zakariyyaan akka ilma gaarii isaa kennu Rabbiin kadhate. Rabbiin isarraa qeebaalee yahyaa isaa kenne. Mallattoo dhaloota isaatis nabi zakariyyaaf guyyaa sadihi akka nama hindubbisnee cal'isu godheef. Yahyaan nabiiyii akkasuma nama bultii hinjaarin ture. Namoota gaarirraa tahuu ture. Yahyaan joollumama isarraa nama haadhaa abbatti tola oolu, Rabbi sodaataa, hamtuu eeggataa ture.

﴿هَذَاكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ. قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾
فَنَادَتْهُ الْمَلَكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ
وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٣﴾ [آل عمران: ٤٣]

Rabbiin s.w. akkana jedhe: -Achitti zakariyyaan Rabbi kadhate yaa Rabbi ilmoo gaarii sibiraa taate naaf kenni ati kan kadhaa dhageessu taatee jirta. Isaa mihraaba keessa dhaabatee salaataa Malaaykaan isa yaamtee Rabbiin yahyaan sigammachiisa jetteen. Yahyaan sunuu jecha Rabbirraa taate dhuga'oomsaa, kabajamaa, nama bultii jaaruu hinfeene, nabiiyii namoota gaggaarirraa taheedha.

YUUSUF

Nabi yuusuf obboleeyyan 11 qaba. Abbaan isaa haalaan isa jaalata ture. Halkan tokko urjiilee kudha tokkoofii jiaafii aduu kan isaa sujuudan arge.

Yuusuf manaama isaa kana abbaa isaatti odeesse. Abbaan isaatis obboleeyyan kee kanatti manaama kee kana hinodeessin jedheen. Guyyaa tokko sheyxaanni obboleeyyan isaa waswaasee yuusuf qabanii eelatti darban. Galanii abbaa isaaniitiin yuusuf yayyiitu nyaate jedhanii kijiban.

Eegasii namootni karaa yaa'u eela sanii bishaan waraabbachuuf nama ergitee yuusuf okolee isaanii qabatee eela keessaa olbahe, ittiin gammadanii maallaqa xiqqotti gurguratan. Mooticha misraattu yuusuf bitate, jaartii isaatiinis ilmoo godhannaa jabeessii guddisi jedheen.

Eegasii yeroo inni dardare jaartiin mootichaa jaalala isaatiin morkoramtee sharrii hedduu itti dalaydee fedhii saala isii guuttachuuf isa rakkiste, garuu yuusuf nidide, boodarra ni hiisifte. Hanga turu turee eega Rabbiin qulqullummaa isaa mul'ise booda hidharraa bahe.

Mootichi yuusufiin itti gaafatamaa dame kuusaa midhaan nyaataa godhe. Bara beelaa keessa akka gaaritti waayee

midhaan nyaataa kanarratti hojjate dinqisiifannaa argate. Eegasii obboleeyyan isaatis akkuma midhaan bitachuuf dhufanitti walbeekanii akka isa biratti galan afeeree hadhaafii abbaafii obboleenyaa uf biratti galchee isaaf sujuudanii abjuun isaa dhugaa taate.

MUUSAA

Rabbiin nabi muusaa fir'ownaafii ummata isaatti erge, mu'ijizaa isa dhuga'oomsitu lama kenneef. Sunis ulee isaa tan yeroo inni darbe bofatti jijjiiramtee bofa xixiqqaa liqimsituudha.

Tuun ammo harka isaa tan yogguu inni bobaa jala kaayatee achibaase addaatee iftuudha osoo dhukkubni itti hinjiraatin.

Muusaan ummata isaa san tokkummaa Rabbiitti yaame, fir'owna ergaa muusa kana didee lola irratti labse. Falfaloota walitti qabee akka musatti sihrii isaaniitiin qabsaawan godhe. Garuu muusan gargaarsa Rabbiitiin isaan injifatee ari'e.

Eegasii muusaa akka warra isaan wajji jiruun wajji gara misraa bahuu Rabbiin muusaa ajaje. Firoowna human waraanaa guddaa qabatee isaan ari're. yeroo silaa ummanni muusaa lakkii homaa ar'a dhumnee jedhanii murteessan

Rabbiin akka bahra ulee isaatiin dhawu ajajee dhawe. Bahris bakka kudha lamatti adda dhoohee muusaafii gareen isaa nagayaan cehan. Yeroo fir'ownaafii waraanni isaa itti gadi saabatan bishaan walitti dachaae isaan nyaatee dhuman. Rabbiin fir'ownas halaakee ummata birootiifis gorsa godhe.

MUSAA GARA FIR'OOWNA

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَأْتُونِي بِكُلِّ سِحْرٍ عَلِيمٍ﴾ (٧٨) فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلقُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَابِطُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَمْشِي عَمَلِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٠﴾ وَيُحْيِي اللَّهُ الْحَيَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨١﴾ فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّن قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٢﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٣﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٤﴾ وَجِنَّا رَبِّكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٥﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا مِّن رَّبِّكَ وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٦﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَلَىٰ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٧﴾ قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ وَجَوِّزْنَا بِهِنَّ لِشَرِّ ذِي الْبَحْرِ فَأَنْبَعَهُمْ فِرْعَوْنٌ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ ءَأَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾ ءَأَلْتَن وَكُنْتُ عَصِيْبَةً قَبْلُ وَكُنْتُ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩٠﴾ فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ ءَايَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ ءَايَتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿٩١﴾ [يونس: ٧٩-٩٢]

Fir'awnis ni jedhe: “Cufa falfalaa beekaatiin natti kootaa.”

Yeroo falfaltoonni dhufan, Muusaan isaaniin ni jedhe: “Waan darbuu feetan darbaa.”

Yeroo isaan darban Muusaan ni jedhe: “Wanti isin isaan dhuftan falfalaa, dhugumatti, Rabbiin isa balleessuuf jira. Dhugumatti, Rabbiin dalagaa badii hojjattootaa hin tolchu.

Odo badii raawwattoonni jibbanuu, Rabbiin dhugaa jechoota Isaatiin mirkaneessa.”

Fir'awniifi qondaaltonni isaa isaan jallisuu sodaachuu irraa kan ka'e, dhaloota ummata Muusaa irraa ta'e malee Muusaaf hin amanne. Dhugumatti, Fir'awn dachii keessatti of tuulaadha. Ammas inni daanga dabritoota irraayi.

Muusaanis ni jedhe: “Yaa ummata kiyya! Yoo kan Rabbitti amantan taatan, Isuma irratti hirkadhaa; yoo Muslimoota taatan.”

Isaanis ni jedhan: “Nuti Rabbi irratti hirkannee jirra. Yaa Gooftaa keenya! Ummata miidhaa raawwattootaa sababaa jallinnaa nu hin taasisin.

Namoota kaafirootaa jalaas Rahmata keetiin nagaa nu baasi.”

Muusaafi obboleessa isaattis: “Isin lachanuu ummata keessaniif Misratti manneen qopheessaa; manneen keessanis iddoo ibaadaa taasisaa; salaatas dhaabaa; mu'uminootas gammachiisi” jechuu wahyii goone.

Muusaanis ni jedhe: “Gooftaa keenya! Ati dhugumatti Fir’awniifi qondaalota isaatiif jireenya addunyaa keessatti, (yaa) Gooftaa keenya! Karaa kee irraa akka (namoota) jallisaniif jecha miidhaginaafi qabeenya kennitee jirta. Gooftaa keenya! Qabeenya isaanii mancaasi; onnee isaanii irrattis jabeesi. Isaan hanga adabbii laalessaa arganitti hin amanan.”

(Rabbiin) ni jedhe: “Dhugumatti, kadhaan keessan lamaanii fudhatama argattee jirti. Karaa qajeelaa irratti gadi dhaabbadhaa; karaa warra hin beeknees hin hordofinaa.”

Ilmaan Israa’iil galaana ceesifneeti, Fir’awniifi waraanni isaas jibbaafi diinummaaf isaan hordofan; yeroo bishaaniin nyaatamuun isa dhaqqabu “dhugumatti, Isa Ilmaan Israa’iil itti amanan malee haqaan gabbaramaan biraa hin jiruu amaneera. Anis Muslimtoota irraayi” jedhe.

Sila odoo duraan diddee, balleessitoota irraa taatee jirtuu amma (amantaa)!

Har’a qaama keetiin (reeffa kee) akka ati namoota si boodaatiif mallattoo taatuuf si baafna. Dhugumatti, hedduun.

MUSAAFI KHADAR

﴿ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنِّي عُذْتُ بِالرَّبِّ الْوَهَّابِ ﴿١٠٠﴾ وَأَنِذِرْهُمْ يَوْمَ الْمَصْرَفِ إِذْ يَتَوَلَّوْنَ الْوَدَّاعِ يَسْقُونَ شَرْبًا كَثِيرًا ۖ وَهُمْ لَا يُعْلَمُونَ ۗ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسَخِّرَا كُنُوزَهُمَا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿١٠١﴾ [الكهف: ١٠٠-١٠١]

﴿ إِنَّا عَدَاءُ نَا لَقَدْ لَقِينَا مِن سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿١٠٠﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحَمُوتَ وَمَا أَنسَيْنِيهَا إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿١٠١﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّ عَلَيَّ غَاطِرُهَا فَاصْصَا ﴿١٠٢﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا ءَأْتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِن عِبَادِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَدُنَّا عِلْمًا ﴿١٠٣﴾ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْكَ عَلَيَّ أَنْ تَعْلِمَنَ مِمَّا عَلَّمْتُكَ رُشْدًا ﴿١٠٤﴾ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿١٠٥﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿١٠٦﴾ قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿١٠٧﴾ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْتَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أَحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿١٠٨﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِمْرًا ﴿١٠٩﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿١١٠﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِن أَمْرِي عُسرًا ﴿١١١﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا نُكْرًا ﴿١١٢﴾ ﴿ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿١١٣﴾ قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَحِّحْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِن لَدُنِّي عُذْرًا ﴿١١٤﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَنَا أَهْل قَرْيَةٍ اسْتَطَعْنَا أَهْلَهَا فَبَدَأُوا أَن يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَآقَامَهُ ۗ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَفَنَدْت عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿١١٥﴾ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ سَأْنِيكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿١١٦﴾ أَمَا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿١١٧﴾ وَأَمَا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبُوهُ مُؤْمِنِينَ فَخَشِينَا أَن يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿١١٨﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا ﴿١١٩﴾ وَأَمَا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسَخِّرَا كُنُوزَهُمَا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿١٢٠﴾ [الكهف: ١٠٠-١٢٠]

Yeroo Muusaan dargaggoo isaatiin “hangan iddoo galaanni lamaan itti wal qunnaman ga’utti yookiin deemsa irratti waggoota (hedduu) fixutti (demuu) hin dhiisu” jedhe [yaadadhu].

Yeroma isaan lamaan iddoo wal ga’iinsa galaana lamaanii ga’an, qurxummii isaanii ni dagatan. Innis (qurxummiin) karaa isaa galaana keessa baqaqaa godhate.

Yeroma isaan lamaan (iddoo san) qaxxaamuran, (Muusaan) dargaggicha isaatiin ni jedhe: “Laaqana keenya nuuf fidi. Dhugumatti, nuti imala keenya kana irraa dadhabbii guddaa qunnamnee jirra.”

(Innis) ni jedhe: “Argitee? Sila yeroo nuti gara dhagaa hirkanne, dhugumatti, ani qurxummii irraanfadhheera. Wanti akka isa hin yaadanne na irraanfachiises sheyxaana malee hin jiru. Innis karaa isaa galaana keessa dinqisiisaa godhate.”

(Muusaan) ni jedhe: “Sun waan nuti barbaadaa turreedha.” Faana isaanii irras hordafaa gara duubaa deebi’an.

Gabricha gabroota keenya irraa ta’e, kan Nuti of biraa rahmata isaaf kennineefi beekumsa Nurraa ta’e isa barsiifne wahii argan.

Muusaanis isaan “sila waan barsiifamte kan qajeelaa ta’e irraa akka na barsiiftuuf si hordofuu danda’aa?” jedhe.

(Namichis) ni jedhe: “Dhugumatti, ati ana wajjiin obsuudhaaf hin dandeessu.

Sila waan beekumsa isaa hin qabnee irratti akkamitti obsita?”

(Muusaanis) “Yoo Rabbiin fedhe obsaa ta’uu na argita. Ajaja keetis hin didu” jedhe.

(Namichis) yoo na hordofte, waan tokkoyyuu hanga ani waa’ee isaa siifhimutti homaa irraa na hin gaafatin” jedheen

Isaan lamaanuu hanga doonii tokko keessa yaabbanitti ni deeman. Innis (namichis) ishee ure. (Muusaanis) ni jedhe: “Sila namoota ishee keessa jiran bishaan nyaachisuuf ishee urtee? Dhugumatti, ati waan guddaa fidde!”

(Namichis) ni jedhe: “Sila ani dhugumatti, ati ana wajjiin obsuudhaaf hin dandeessu siin hin jennee?”

(Muusaanis) ni jedhe: “Waan irraanfadhheef na hin qabin. Dhimma kiyya irraas rakkoo na hin baachisin.”

Hanga mucaa tokkotti dhufanitti deemanii achumaan isa (mucicha) ajjeese. (Muusaanis) “Sila ati lubbuu qulqulluu lubbuu (ajjeesuun) ala ajjeftaa? Dhugumatti, ati waan fokkataa hojjatteeta” jedhe.

(Namichis) ni jedhe: “Sila ani dhugumatti, ati ana wajjiin obsuudhaaf hin dandeessu siin hin jennee?”

(Muusaanis) ni jedhe: “Yoon ishee kana booda waan tokko irraas si gaafadhe, natti hin miiltomiin (natti hin shariikin). Dhugumatti, ana biraa dhiifama dhuma irra geessee jirta.”

Ergasii isaan lamaan hanga warra magaalattii tokkoo bira dhufanii, jiraattota ishee nyaata gaafannaan, isaan keessummeessuu didanitti deeman. Ergasii dhaaba mana jiguu fedhuu tokko arganii, (namichi) ol kaasee isa dhaabe. (Muusaanis): “Odoo feetee isa irratti mindaa fudhachuu ni dandeessa” jedhe.

(Namichis) ni jedhe: “Kun addaan ba’iinsa gidduu kiyyaafi gidduu keetiiti. Ani hiikkaa wantoota ati irratti obsuu dadhabdee sittiin hima.

Doonittiin qabeenya namoota hiyyeeyyii galaana keessa dalaganii turte. Waan isaan fuula duratti mootiin dooniwwan (fayyaa) hunda saamee fudhatu tokko jiruufin ishee irratti hirdhina uumuu fedhe.

Mucichi immoo, haadhaafi abbaan isaa mu’uminoota. Nutis (yoo guddate) jallinaafi kufriidhaan isaan haguuguu sodaanne.

Gooftaan isaanii (ilma) qulqullinaa isa irra caaluufi rahmatattis irra dhihoo ta’e bakka isaaniif buusu feene.

Dhaabni manichaa immoo kan ijoollee yatiimota ta’an lama magaalattii keessa jiraataniiti ture. Isa jala immoo qabeenya awwaalame kan isaan lamaanii jira. Abbaan isaanii nama gaarii ture. Gooftaan keetis (ijoolleen lamaan) umrii ciminaa irra ga’anii qabeenya isaanii kan lafa jalatti awwaalame rahmata Gooftaa kee irraa ta’een akka baafatan fedhe. Anis kana (hunda) fedha kiyya irraa ka’ee hin hojjanne. Kun hiikkaa wantoota ati irratti obsuu dadhabdeeti.”

FALFALTOOTA FIR’OOWNAA

﴿وَلَقَدْ آزَيْنَهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ﴿٥٦﴾ قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ

بِمُوسَى ﴿٥٧﴾ فَلَمَّا آتَيْنَاكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَأَجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُخَشِرَ النَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيَسْحَظَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى ﴿٦١﴾ فَتَنَزَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرَأُوا التَّجْوَى ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِنْ هَذَا لَسِحْرُنَ يُرِيدَان أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطُرُفَيْكُمُ الْمَثَلِ ﴿٦٣﴾ فَاجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتَوُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى ﴿٦٤﴾ قَالُوا بِمُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ الْقَى ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ الْقَوَا فَإِذَا جِبَاهُهُمْ وَعَصَبُهُمْ يُجَلَّى إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنهَا نَسَى ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةَ مُوسَى ﴿٦٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ وَالْقَى مَا فِي يَمِينِكَ لَفَقَفَ مَا صَنَعُوا إِمَّا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾ فَالْقَى السِّحْرَةَ سِحْرًا قَالُوا أَمَّا رَبِّ هَرُونَ وَمُوسَى ﴿٧٠﴾ قَالَ ءَأَمِنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ ءَأْذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرِكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَأَلْقَطِعْهُمُ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلْبَيْكُمْ فِي جُدُوعِ التَّخْلِ وَتَعْلَمُنَّ إِنَّا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿٧١﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْفِرَكَ عَلَيَّ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيْتِ وَالَّذِي قَطَرْنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ إِنَّا ءَأَمَّا رَبَّنَا لَبِغْفَرٍ لَنَا خَطِيئَتِنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَبِيرٌ وَأَبْقَى ﴿٧٣﴾ إِنَّهُ مِنْ بَابِ رَبِّهِ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى ﴿٧٥﴾ جَنَّتٍ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿٧٦﴾ [طه: ٥٦ - ٧٦]

Dhugumatti, mallattoolee keenya hunda ishee isatti (Fir’awnitti) argisiifneerra; innis ni sobsiisee; ni dides.

(Fir’awn) ni jedhe: “Yaa Muusaa! Sila ati dachii keenya irraa sihrii keetiin nu baasuuf dhuuftee?”

Nutis sihrii fakkaataa isaatiin siif dhufna. Kanaaf gidduu keenyaafi gidduu keetti beellama nutiifi atis irraa hin hafne iddo giddu galeessa ta’etti godhi.”

(Muusaanis) ni jedhe: “Beellamni keessan guyyaa ayyaanaati; namoonnis waaree dura walitti qabamuudha.”

Ergasii Fir'awni gara galee, deemee dhara isaa walitti qabee sana booda dhufe.

Muusaan isaaniin “Yaa badii keessan! Rabbi irratti soba hin odeessinaa; adabbiidhaan isin balleessa. Dhugumatti, namni (Rabbi irratti) soba odeesse hoonga’ee jira” jedhe.

Dubbii isaanii irratti gidduu isaaniitti wal falman, maqoo isaaniis dhokfatan.

Ni jedhan: “Jarri lamaan kun warra falfalaati (sihriitii), falfala isaanitiin dachii keessan irraa isin baasanii karaa (shari’a) keessan ishee caaltuu taate dhabamsiisuu fedhu.

Kanaafuu tooftaa keessan walitti qabadhaa; sana booda hiriiraan koottaa. Dhugumatti, namni hardha irra aane (mo’ate) milkaa’eera.

Yaa Muusaa! Ati darbachuu yookiin jalqaba nama darbuu nuti ta’uu (filadhu)” jedhaniin.

(Muusaanis) “Lakkisaa; isinummaan darbaa!” jedhe. Battalumatti haadni isaaniifi uleen isaaniis falfala isaanii irraa kan ka’e waan fiigdu itti fakkeeffama.

Muusaan lubbuu isaa keessatti sodaan itti dhaga’ame.

“Hin sodaatin! Dhugumatti, ati sumatu mooha” jenneen.

“Waan mirga kee keessa jiru darbi! Waan isaan dalagan ni liqimsiti. Wanti isaan dalagan (hundi) toftaa nama falfala

hojjatuuti. Namni falfala hojjatu bakkuma dhufettuu hin milkaa’u.”

Ergasii warri falfala hojjatan sujuuda bu’anii “Gooftaa Haaruniifi Muusaatti amanne” jedhan.

(Fir’awn) ni jedhe: “Odooni isiniif hin hayyamin isatti amantuu? Dhugumatti, inni guddaa keessan kan falfala isin barsiiseedha. Dhugumatti, harkaafi miila keessan wal dhabsiiseen kukkuta. Ammas jirma muka timiraa irrattin isin fannisa. Isinis (yoos) eenyu keenya (anamoo Gooftaa Muusaatu) adabbiin isaa irra cimaafi turaa akka ta’e beekuuf jirtu.”

Ni jedhan: “Waan nutti dhufe kan ragaawwan ifa bahan irraa ta’eefi Isa nu uume irra si hin filannu. Kanaafuu waan murteessitu murteessi! Wanti ati murteessitus jiruma addunyaa kana qofa.

“Akka Inni dogoggora keenyaafi falfala irraas waan ati isatti nu dirqisiifte nuuf araramuuf, dhugumatti, nuti Gooftaa keenyatti amannee jirra. Rabbitu caalaafi hafaadha.

Dhugumatti, namni badii hojjataa ta’ee gara Rabbii isaa dhufe, isaaf dhugumatti, jahannamtu jira; ishee keessatti hin du’u, hin jiraatus.

Namni Mu’umina ta’ee, dhugumaan hojii gaarii hojjataa gara Isaa dhufes isaan sun isaaniif sadarkaalee ol ta’aatu jira.

Jannata qubsumaa kan jala ishee laggeen yaatutu (isaanif jira); ishee keessa yeroo hunda jiraatu. Kun immoo mindaa nama qulqulleeffateeti.

SA'A BANII ISRAAIIIL

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقْرَةً قَالُوا أَنْتَجِدْنَا حُرُوءًا قَالُوا أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا آدَعُ لَنَا رَبِّكَ بَيْنَ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا يَكْرُ عَوَانٌ بَيْتِكَ ذَلِكَ فافعلوا مَا تُمَرُونَ ﴿٧٨﴾ قَالُوا آدَعُ لَنَا رَبِّكَ بَيْنَ لَنَا مَا لَوْ هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقْع لَوْ هِيَ تَسْرُ الْأَنْظِيرِينَ ﴿٧٩﴾ قَالُوا آدَعُ لَنَا رَبِّكَ بَيْنَ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقْرَ تَشْبَهُ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٨٠﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلِّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْفَتَنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٨١﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ نَفْسًا فَادْرَأْهُم فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٨٢﴾ فَقُلْنَا اضْرُؤُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٨٣﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقَى فَيُخْرِجُ مِنْهُ أَلْمَاءً وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ حَسْنِهِ اللَّهُ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾﴾ [البقرة: ٦٧-٧٤]

Yeroo Muusaan ummata isaatiin “dhugumatti, Rabbiin sa’a qaluutti isin ajaja” jedhe [yaadadhaa]. [Ummanni isaas] “sila ati qishnaa nu godhattaa?” jedhan. [Muusaanis] “ani warra wallaalloo [namatti qoosan] ta’uu irraa Rabbittin maganfadha” jedhe.

[Ummanni isaas] “isheen maal akka taate ifa nuuf haa godhuu Gooftaa kee nuuf gaafadhu” jedhaniin.

[Muusaanis] ni jedhe: “dhugumatti, Inni (Rabbiin) ‘isheen sa’a hin dulloomin, kan jabbiis hin ta’in giddu gala taate’ jedha. Waanuma ajajamtan dalagaa.”

[Ummanni isaas] “bifa ishee ifa nuuf haa godhuu Gooftaa kee nuuf gaafadhu” jedhan. [Muusaanis] “dhugumatti, Inni (Rabbiin) ‘isheen sa’a daalattii, bifti ishee akkaan daalattii daaw’attoota gammachiiftuudha” jedha” jedheen.

[Ummanni isaas] “Dhugumatti, sa’oonni nurratti wal fakkaataniiru; maalummaa ishee ifa nuuf haa godhuu Gooftaa kee nuuf gaafadhu. Nuti yoo Rabbiin fedhe qajeeluuf jirra” jedhan.

[Muusaanis] ni jedhe: “Inni (Rabbiin) ‘dhugumatti isheen sa’a dachii qotuufi orruu (bishaan) obaasuu irratti hin leenjifamin, kan [hirdhuu qaamaa irraa] nagaa taateefi bifti makaan ishee keessa hin jirreedha’ jedha.” [Ummanni isaas] “amma dhugaa fiddee jirra” jedhan. Kan hojjachuuttis hin dhihaanne ta’anii ishee qalan.

Yeroo lubbuu ajjeftanii [waa’ee] ishee keessatti wal falmitan [yaadadhaa]. Rabbiin waan isin dhoksa turtan ifa baasaadha.

“Garii [qaama] isheetiin isa (reeffa isaa) rukutaa” jenne. Akka isin xiinxaltaniif jecha akka kanatti Rabbiin du’aa jiraachisee mallattoolee Isaas isinitti agarsiisa.

Ergasii booda onneen keessan ni gogde. Isheen [gogiinsa keessatti] akkuma dhagaati; yookiin goginaan ni caalti.

Dhugumatti dhagoota irraa kan laggeen isarraa maddantu jiru. Isaan(dhagoota) irraa kan dhodhooyee bishaan isa irraa ba'us ni jira. Ammas isaan irraa kan sodaa Rabbii irraa ka'ee gadi kufutu jira. Rabbiin waan isin dalagdan irraa dagataa miti.

HAARUUN

Haaruun obboleessa muusaati. Waahela isaa kan wajji fir'oonatti daiwaa geessani. Haaruun haasawni isaa ifa hayyuudha. Muusaan haaruun bakka buusee yaaminsa Rabbii dhaquuf karaa gaara xuur deeme.

Gaaruu yeroo kana saamiriyyii namni jedhamu tokko rakkoo uume, jibicha tokko zahabarraa tolfame kan sagalee baroochuu dhageessisu tokko akka gabbaran afeeree ture. Yeroo san haaruun ummata irraa dhoowwuuf yaamee yaalii godhee ture,

QAARUUN DUREESSA KAAFIRA

Rabbiin seena qaarunirraa qur'aana keessatti nuuf dubbatee jira. Bantuuleen kaaznaa maallaqa isaa

heddumminarraa garee dargaggootaa tahumna qabdurratti baatuun isii niulfaatti jedhe.

Eega bantuun kaaznaa isaa akkana tahe kaaznaafii qabeenyi isaa guddinni ka akkam tahinna laata?

Qaaruum ummata isaarratti roorrisee ture. Garuu bifa kamiin akka roorrise addaan hinbaasne, tanaafuu roorroon isaa karuma hundaan tahuutu hubatama. Dacdhi isaanii isaan saamuudhaan, qabeenya isaaniirraa isaan dhowwuudhaan, akka dureessi hiyyeessa gargaaruu qabutti isaan gargaaruu diduudhaan, kanaafii karaa birootiinillee isaanitti roorrisee ture.

Akkuma beekamutti beeytonni ummata sanirraa tahan isaa gorsanii turan. Eddu galeessatti akka jiraatuufii boonaafii gammachuu daangaa daberraa isa dhoowwan, akka jallatee abbaa qabeenya saniin isa qananiise hin irraanfanner isa akeekkachiisan.

Osoo akhiraan isaa hin irraanfanne qabeenya isaa kanaan karaa sirrii tahe qofatti akka itti qananiisu yaadachiisan, qabeenya kanaan aakhiraa isaatiif akka hojjatu himaniif.

Qaaruum gorsa ummataa kana fudhachuu die, inumaa dhaadateeti jallinna itti fufe" beekkomsa nabiraa taheenin qabeenya kana argadhe" jedhe.

Guyyaa tokko qaaruum qabeenya isaatiin ufbareechee faaya babbareedaa uffatee bahe. Ummanni cinaan tokko akka

malee kajeelanii qananii gudda keesa jira jedhanii yaadanii osoo akka isaa kanatti qabaannee jedhanii hawwan.

Warren beekkomsa qaban isaanirratti deebisanii “yaa ummata uf eeggadhaa! galata Rabbiin iimanaaafi obsarratti isinii galchuutu irra caala qabeenya qaaruun kan isin dinqisiifattan kanarra,”

Yeroo fitnaan boonaafii qabeenyaan dhaaddachuu daanga dabarte, namoonni kajeelanii hawwaniif, murtiin Rabbii jidduu seentee boonaafii olola san qaccee kuttee akka achumatti xumuramu goote. Qaaruun qabeenya isaatiin wajji dachiin gadiin cittee liqimsite. Namoota kajeellaafii gaabbiin dhama’an san Rabbiin bayyanachiise.

﴿إِنَّ قَدْرُونَ كَانُوا مِنْ قَوْمٍ مُوسَىٰ فَبِعَلِيٍّ عَلَيْهِمُ وَءَايَاتِهِ مِنَ الْكُذُوبِ مَا إِنَّ مَفَاحِجَهُ لَسَمُوا بِالْعَصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾ وَأَبْتَعُ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسِكْ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَدْرُونَ إِنَّهُ لَدُوٌّ حَظِيظٌ عَظِيمٌ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ تَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَتْ مِنْ الْمُتَنَصِّرِينَ ﴿٨١﴾ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَذِّبُ اللَّهُ بِسَطْرِ الرَّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُ لَا يُقْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾﴾ [التقصص: ٧٦-٨٣]

Dhugumatti, Qaaruun ummata Muusaa irraa ture. Isaan irrattis daangaa dabre. Kuusaa qabeenyaa irraas waan furtooleen isaa garee jajjaboo ta’anitti ulfaattu isaaf kennine. Yeroo ummanni isaa “[qabeenyaan] hin boonin; dhugumatti, Allaahn warra boonan hin jaalatu” isaan jedhan san [yaadadhu].

“Waan Rabbiin siif kenne keessattis mana Aakhiraa ittiin barbaadi. Addunyaa irraas qooda kee hin dagatin. Akkuma Allaahn tola gara keetti oole atis tola ooli. Dachii keessattis badii [facaasuu] hin barbaadin. Dhugumatti Allaahn balleessitoota hin jaalatu.”

[Qaaruunis] “wanti an isa kennameef beekumsa na bira jiruuf jecha” jedhe. Dhaloota baay’ee irraa nama inni humnaan isaa (Qaaruun) irra cimaa ta’e, kan qabeenya kuufachuutti isaa irra baay’ee ta’e dhugumatti isaa dura Rabbiin balleessuu hin beeknee? Yakka hojjattoonni badii isaanii irraa hin gaafataman.

Faaya isaa uffatee ummata isaa irratti bahe. Isaan jireenya addunyaa fedhan “fakkaataan waan Qaaruuniif kennamee nuuf ta’uu hawwina; dhugumatti inni abbaa qooda guddaati” jedhan.

Isaan beekumsa kennamanis ni jedhan: “yaa badii keessan! Nama amanee, gaarii hojjateef mindaa Rabbiitu irra caala. Kanas obsitoota malee eenyunuu hin kennamu.”

Isaafi ganda isaatis ni dhidhimsine (dachii ittiin kunne). Gareen Rabbiin alaa kan isa tumsan isaaf hin taane. Innis warra of baraarsan irraa hin taane.

Isaan kaleessa iddoo isaa hawwan “edaa Rabbiin dhugumatti gabroota Isaa irraa nama fedheef soorata bal’isee [nama fedhetti] immoo dhiphisa! Odoo Rabbiin ni’imaa Isaa nurratti ooluu baatee, silaa nuun kuta (dhidhimsa) ture. Edaa dhugumatti kaafiroonni hin milkaa’anu!” jedhaa bulan.

Ganda Aakhiraa san warra dachii keessatti ol aantummaafi badii [raawwachu] hin feeneef ishee goona. Booddeen (gaariin) warra Rabbiin sodaataniifi.

NABI IISAA ILMA MARIYAM

Fakkenyi iisaa akkauma fakkeenya nabi aadami kan Rabbiin biyyerraa isa uume eegasii tahi jedheenii tahe argame.

Isaa ilma Maryam ergamaa Rabbiiti, jecha isaa kan inni gara mariyamitti darbe, inni isa kan nabi muhammad dhufaa jira jedhee ummata gammachiise.

Aayatoowwan mul’attuu taate Rabbiin isaaf kenne. Jibriiliin isa gargaare, kabajamaadha ture adduniyaafii aakhirattis, warreen gaggaarii Rabbitti dhihaatanirraa tahe.

Namatti haasawee ture gayya keessatti dhalattuu tahee, dardarees namatti haasawe, hayyama Rabbiitiin dhoqqerra fakki shimbirroo uumee hafuura itti afuufee shimbirroo taati.

ballaafii soomawaa (baras) fayyisa, du’aa baasa kaasa kuni hunduu hayyama Rabbiitiin tahuu ture.

Nabi iisaan ummata isaa gara tokkummaafii ibaadaa Rabbiitti yaame, garuu fincilaniiti didanii garagalan, harkuma xiqqaa tokkodu itti amane ummata isaarraa.

Boodarra Rabbiin gama samiiti ol isa baase, guyyaa Rabbiin fedhe gara dachiiti gadi bu’aa, ummatarrati Ragaa taha.

MUHAMMAD CAALAA ANBI-YOOTAAFI QUXISUU ISAANII

Nabi Muhammad s.a.w. ilma abdallah Abdul Muxxalib haashim manaaf qusayyi... akkasumatti deemee nabi ismaaiil nabi ibraahiimitti dhaabbata.

Rasuulli yeroo umrii waggaa afurtama gayan Rabbiin aalama hundatti diin islaamaatiin isaan erge.

Nabiin isaa goda gaara hiraaitti kophaa taa’ee Rabbiin gabbaruu malaaykichi jibriil itti dhufe. Qara’I jedheen ani qaraatii hinbeeku jedheen, naqbeeti nahacuucee natti

jabeessee gadi nadhiisee qarai naan jedhe, ani nama qaraatii beeku miti jedheen eega yeroo sadihi irra deddeebiee akkas godhe booda aayatoota suuraa iqra'aa sadeen irratti qarae. Asirra nabiyyummaan isaa jalqabde.

Sanbooda nabiin daiwaa itti fufan bara kudha sadihi makkatti daiwaa towhiidaa geggeessan,

Rakkoon jabeessinaan Rabbiin hayyameefii hijraa gara madiinaa godaanan. Waggaa khuda sadi achitti daiwaa itti fufan. Lola hadhaawaa hedduu gaggessie injifannoon gale.

Islaamummaan babal'attee addunyaa ibsite.

Madiinarraa kae gara makkaa dhufee makkas tohannaa islaamaa jala oolche.

Hajjii dhaammannaa sahaabota kuma jahaatam caalaniin wajji godhe.

Achirraa galee dhukkubsate dirqamni isaa guutamuu beekke ummatatti dhaammate. Eega guyyoota muraasa dhukkubsateen booda du'aan gama fuula rabbi godaane.

Duuti isaa umrii waggaa 63tti waaree guyyaa kudha lammaffaa ji'a rabii'ul awwal waggaa hijraa kudha tokko.

Guyyuma nabiin du'e san muslimtoonni walgayanii mootii isaanii abuubakri ssiddiq filatan. Guyyaa du'aarraa guyyaa borumtaa nabii keenya awwaalan (qabran). Bakkuma

itti du'e mana aa'ishaa keessatti nabiin awwaalame. Sallallaahu aleyhi wasallam.

MAATII IMRAAN

﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾ ذُرِّيَّتَهُ بَعْضَهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ إِذْ قَالَتْ أَمْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَدَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذَرَيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَمْرُمُ أُنثَىٰ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾﴾ [آل عمران: ٣٣ - ٣٧]

Dhugumatti Rabbiin Adam, Nuuh, maatii Ibraahimiifi maatii Imraan aalama hunda irra filateera.

Sanyii gariin ishee garii irraa taate san [filate]. Rabbiin dhagayaa, beekaadha.

Yeroo niitiin Imraan “Gooftaa kiyya! ani waan garaa kiyya keessa jiru bilisa godhee siif nazareeraa narraa qeebali” jette [yaadadhu]. Dhugumatti Ati simatu dhagayaa, beekaadha.”

Yeroma ishee deesses “Gooftaa kiyya! ani dubran daye” jette. Rabbiin irra beekaa waan isheen deesseeti. “Dhiirri

akka durbaa hin taane. Anis Maryamitti ishee moggaaseera. Ani sheyxaana abaaramaa irraa isheefi sanyii ishees siinan tiksa” [jette].

Gooftaan ishee qeebaltii gaarii ta'een ishee qeebale. Guddina gaariis ishee guddise. Zakariyyaan itti gaafatama ishee fudhate. Zakariyyaan dhawaatuma ishee irratti mihraaba seenuun soorata ishee biratti arga. “Yaa maryam kun eessaa siif dhufa?” jedhe. “Inni Rabbiin biraayyi” jette. Dhugumatti Rabbiin nama fedhe herrega malee soora.

ZULQARNEEYNI

﴿وَيَسْتَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقُرْبَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ إِنَّمَا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَانِيئَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَاتَّبِعْ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَرْغَبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا بِنْدِ الْقُرْبَيْنِ إِنَّمَا أَنْ تَعَذِّبَ وَإِنَّمَا أَنْ نَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْبًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَمَا مِنْ ظَلَمٍ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ نُرْثُ إِيَّاهُ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَا مِنْ ءَامِنٍ وَعَمَلٍ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَىٰ وَسَنُقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ اتَّبِعْ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ اتَّبِعْ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا بِنْدِ الْقُرْبَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ ءَأَتُونِي زُبُرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَأَتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْطَبُّوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدَ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدَ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾﴾ [الكهف: ٨٣-٩٨]

Zulqarnayni irraas si gaafatu. “Ani isa irraa oduun isin irratti dubbisuuf jira” jedhi.

Dhugumatti, Nuti dachii keessatti isaaf mijeessinee jirra. Waan hunda irraas tooftaa isaaf kennine.

Innis karaa deeme.

Yeroma iddoo lixa aduu ga’u, isheedhaa galaana dhoqqee gurraacha qabdu keessaan lixxuu arge. Ishee birattis ummata wahii arge. Nuti ni jenneeni: “Yaa Zulqarnayn! Ati isaan adabuu yookiin isaan keessatti toltuu hojjachuu (filannoo qabda).”

Inni ni jedhe: “Nama miidhaa hojjate nuti fuulduratti isa adabna. Ergasii gara Gooftaa isaa deebifamee Innis adabbii hamaa ta’e isa adabuuf jira.

Nama amanee, gaariis hojjate immoo, isaaf mindaa gaarii ta’etu jira. Nutis ajaja keenya irraa laafaatti isa ajajuuf jirra.”

Sana booda karaa hordofe.

Yeroma iddoo baha biiftuu ga’e, isheedhaa ummata ishee irraa golgaa Nuti isaaniif hin taasisin irratti baatu arge.

(Dubbichi) akka kana. Wantoota isa bira jiran dhugumatti, beekumsaan marsineerra.

Ergasii karaa (kaabaa) hordofe.

Yeroma gidduu gaara lamaanii ga’e, isaan lamaanii asitti

ummata haasa'a beekuutti hin dhihaanne arge.

9Isaanis) “Yaa Zalqarnayn! Dhugumatti, Ya’ajuujiifi Ma’ajuuj dachii keessatti badii hojjatoodha. Nuufi isaan giddutti cufaa godhuu irratti baasii siif goonuu?” jedhan.

(Innis) ni jedhe: “Waan Gooftaan kiyya isa keessatti naaf mijeessetu caala. Gidduu keessaniifi isaaniitti cufaa nan godhaa, humnaan na gargaaraa.

Muraa Sibiilaa naaf kennaa.” Yeroo iddoo gaara lamaan gidduu jiru guutu “afuufaa” jedhe. Yeroo ibidda (diimaa) isa godhus “sibiila baqe isa irrattin dhangalaasa naa fidaa” jedhe.

(Ya’ajuujiifi Ma’ajuuj) isa irra koruu hin dandeenye; jalaanis isa uruu hin dandeenye.

(Zulqarnayn) ni jedhe: “Kun rahmata Gooftaa kiyya irraa ta’e. Yeroo waadaan Gooftaa kiyyaa dhufe, Inni bittinnaa’aa isa godha. Waadaan Gooftaa kiyyaa dhugaa ta’eera.”

WARRA OORRUU MASNOO

﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِبُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَنَادُوا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنْ أَعْدُوا عَلَىٰ حَرْبِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٢﴾ فَانطَلَقُوا وَهُمْ يَخْفَوْنَ ﴿٢٣﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا آلَوْمٌ عَلَيْكُمْ وَسَكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْبٍ قَدِيرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلْزَأْفَل لَكَ لَوْلَا

سَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يَا بَلَاءُ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّمَّا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ [القصص: ١٧-٢٣]

Dhugumatti, Nuti akkuma abbootii ashaakiltii yeroo isaan bariidhaan ishee funaannachuuf kakatan qormaannetti, isaanis (mushrikoota Makkaas) qormaanneerra.

Siinoo hin baasanu (yoo Rabbiin fedhe hin jedhan).

Odoos isaan rafanuu, naanna’aan (adabbiin) Rabbii kee biraa ta’e ishee irra naanna’e.

Akka halkan dukkanaa (cilee) taatee bulite.

Bariidhaan walitti lallaban.

“Yoo kan funaannattan taataniif oyruu keessan irratti bariifadhaa” (waliin jedhan).

Walitti hasaasaa (gara oyruu) deeman.

“Har’a hiyyeessi tokkoyyuu isinirratti akka ishee hin seenne” (jachuun hasaasan).

(Hiyyeeyyii) dhowwu irratti danda’oo ta’anii bariisifatan.

Yeroo ishee arganu ni jedhan: “nuti karaa badoodha.

Inumaayyuu nuti hoongeffamoodha.”

Irra filatamaan isaanii “sila maaliif siinoo hin baafne (yoo Rabbiin fedhe hin jenne) isiniin jedhee hin turree?” jedhe.

“Gooftaan keenya qullullaa’e; dhugumatti, nuti miidhaa hojjattoota taaneerra” jedhan.

Ammas Nuti yeroo isaan dhaabbatanii “Gooftaan keenya Gooftaa samiifi dachiiti. Nuti Isa malee gabbaramaa biraa hin waammannu. Dhugumatti, (yoo kana raawwanne), haasa’a (kufrii keessa) daangaa dabre dubbanne jirra” jedhan onnee isaanii irratti (iimaana) jabeessinee jirra.

“Ummanni keenya kun Isaa gaditti gabbaramoota biraa taasifataniiru. Maaliif ragaa ifa ta’e isaan irratti hin fidatanu? Nama Rabbi irratti soba uume caalaa namni miidhaa hojjate eenyu?”

(Dargaggoonnis ni jedhan): “Yeroo isaaniifi wantoota isaan Rabbiin ala gabbaran irraa fagaattan, gara holqaa galaa. Gooftaan keessan rahmata Isaa irraa isiniif bal’iseeti dhimma keessan irraas laafina isiiniif qopheessa.”

Aduus yeroo baatu holqa isaanii irraa kan gara mirgaatti dabdu argita. Yeroo dhiitus, haala isaan bal’ina isa (goda) irraa ta’e keessa jiraniin gara bitaatti isaan dhiifti. Kun mallattoolee Rabbii irraayi. Namni Rabbiin (isa) qajeelche, isatu qajeelaadha. Namni Inni jallise immoo gargaaraa isa qajeelchu isaaf hin argitu.

Kanuma isaan rafa jiranu dammaqoo isaan seeta. Mirgaafi bitaatti isaan garagaggalchina. Sareen isaaniis dhundhumma isaa lamaan moggaa (holqaatti) diriirsaadha. Odoo isaan argitee dhugumatti, silaa baqannaan isaan irraa garagalta; isaan irraas sodaa gutamta turte.

Akkuma san, akka gidduu isaanitti wal gaafataniif jecha isaan dammaqsine. Jedhaan isaan irraa ta’e tokko “Yeroo hangam (as) turtan?” jedhe. “Guyyaa tokko yookiin garii guyyaa turre” jedhan. Ni jedhan: “Yeroo hangam akka (as) turtan Gooftaa keessan (qofatu) akkaan beeka. Tokkoo keessan maallaqa keessan kanaan gara magaalaa ergaa. Nyaanni gaariin kam akka ta’e ilaalee, isa irraa soorata isiniif haa fidu. Haa dhokatus; waa’ee keessanis nama tokkos akka hin beeksifne.

Isaan yoo isin argan, dhagaan tumanii isin ajjeesu yookiin amantii isaaniitti isin deebisu. Yoo san ammoo gonkumaa hin milkoofan.”

Akka kanatti akka isaan beellamni Rabbi dhugaa ta’uu beekaniifi Qiyaamaas shakkiin ishee keessa jiraachuu dhabuu akka beekaniif, yeroo isaan gidduu isaaniitti waa’ee warra holqaa keessatti wal dhaban, isaan irratti mul’ifne. Ni jedhan: “Gooftaa isaaniitu akkaan isaan beekaa, ijaarsa isaan irratti ijaaraa.” Warri dhimma isaanii irratti injifatan immoo “Nuti dhugumatti, masjida isaan irratti godhanna” jedhan.

(Waan hin argin shaallaguudhaan) “Isaan yoo sadi ta’an, afraffaan isaanii saree isaaniiti” jechuuf jiru. “Isaan shan yoo ta’an jahaffaan isaanii saree isaaniiti” jedhus. “Isaan torba yoo ta’an saddeettaffaan isaaniis saree isaaniti” jedhu. (Yaa Muhammad!): “Lakkoofsa isaanii Gooftaa

kiyyatu akkaan beeka, namoota muraasa malee isaan hin beeku” jedhi. Kanaafuu mormii ifa ta’ee malee, waa’ee isaanii keessatti hin falmin. Waa’ee isaanii keessattis isaan irraa nama tokkos hin gaafatin.

Waan tokkos “Ani waan san boru hojjataadha” hin jedhin.

“Yoo Rabbiin fedhe” (jettu) malee. yeroo dagattes Gooftaa kee yaadadhu. “Gooftaan kiyya gara karaa isa kana irra qajeelumatti dhihoo ta’ee na qajeelchuun ni kajeelama” jedhi.

Isaanis holqa isaanii keessa waggoota dhibba sadi turanii sagalis dabalatan.

“Hanga isaan turan Rabbumatu akkaan beekaa. (Beekumsi) fagoo kan samiifi dachii Isumaafi” jedhi. Akkam arga! Akkam dhaga’as! Isaaniif Isa malee gargaaraan hin jiru. Murtii Isaa keessattis tokkollee hin hirmaachisu.

WARRA ARBA

﴿الَّذِي تَرَكَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ﴾ ① ﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنْ تَحْتِهَا أَنْهَارًا﴾ ② ﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾ ③ ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّيلٍ﴾ ④ ﴿جَعَلْنَاهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ﴾ [الفيل: ١-٥]

Sila Gooftan kee Abbootii Arbaa irratti akkam akka dalage hin arginee?

Sila tooftaa isaanii dhabama hin goonee? (godheera).

Simbira garee gareedhaan isaanitti erge.

Dhagaalee xuubii (suphee gubamte) irraa taate isaanitti darbatti.

Akka alalaa (okaa) nyaatamee isaan taasisse.

HAADHA NABI MUUSAA

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَالْيَقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ ⑦ ﴿فَالْتَقَطَهُ آءَالُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ﴾ ⑧ ﴿وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكِّ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ⑨ ﴿وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَّنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ⑩ ﴿وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ⑪ ﴿وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِن قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ﴾ ⑫ ﴿فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ آتِيهِ كَمَا نَفَرْنَا عَلَيْهِمْ وَلَا تَحْزَنْ وَلَتَعْلَمَنَّ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ⑬ ﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ ءَانَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نُجَزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ ⑭ ﴿وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ هَذَا وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغْنَىٰ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌ مُّبِينٌ﴾ ⑮ ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ ⑯ ﴿قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَاهِرًا لِّلْمُجْرِمِينَ﴾

﴿١٧﴾ فَأَصْحَبَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اَسْتَصْرَهٗ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِحُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَّهُمَا قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنَّ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّكَ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَفَرَّجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾ [التقصص: ٧-٢١]

Gara haadha Muusaas “isa hoosisi; yeroo isa irratti sodaatte, galaana keessatti isa darbi. Hin sodaatin; hin gaddinis. Dhugumatti, nuti isa gara keetti deebisoofi ergamoota irraa isa taasisoodha” jechuun beeksisa goone.

Maatiin Fir’awn akka diinaafi gadda isaanitti ta’uuf isa fudhatan. Dhugumatti Fir’awn, Haamaanifi waraanni isaan lamaanii dogongortoota turan.

Haati manaa Fir’awn ni jette: “anaafi siif gammachuu ijaatii isa hin ajjeesinaa; nu fayyaduun yookiin ilma isa taasifachuun keenya ni kajeelama.” Isaanis haala hin beekneen [isheen bulan].

Onneen haadha Muusaa duwwaa ta’e. Akka isheen mu’uminoota irraa taatuuf jecha odoo onnee ishee jabeessuu baannee, [Ilma ishee ta’uu] isaa ifa gochuutti dhihaattee turte.

Obboleettii isaatiinis “isa hordofi” jetteen; isheenis fagoo irraa odoo isaan hin beekne isa argite.

[Gara haadhaatti deebi’uun] dura hoosiftoota biraa irraa isa dhorginee turre. [Obboleettin isaas] “Maatii isa isiniif guddisuufi gaarii isaaf yaadu irratti isin qajeelchuu?” jetteen.

Akka Ijji ishee gammadduufi hin yaaddofneef, akkasumas akka waadaan Rabbii dhugaa ta’uu beektuuf jecha gara haadha isaatti isa deebifne. Garuu irra hedduun isaanii hin beekan.

Yeroma inni jabina ga’ee umrii dargaggummaa guutu ogummaafi beekumsa isaaf kennine. Akkuma kanatti toltuu hojjattoota mindeessina.

Yeroo ummanni ishee daguu keessa jiranitti magaalattii seenee, namoota lama kan wal lolan arge. Kuni (inni tokko) lammii isaa irraa yoo ta’u, inni kun immoo diina isaa irraa ta’e irratti tumsa isa gaafannaan Muusaan abootteen rukutee isa ajjeese. [Muusaan] ni jedhe: “kun dalagaa Sheyxaanaa irraayyi. Dhugumatti, inni diina jallisaa ifa bahaadha.”

“Yaa Gooftaa kiyya! Ani lubbuu kiyya miidheeraa Ati naaf araarami” jedhe. Innis isaaf araame. Dhugumatti, Inni Isumatu araaramaa, rahmata godhaadha.

“Yaa Gooftaa kiyya! Waan narratti tola oolteen gargaaraa yakkamtootaa hin ta’u” jedhe.

Magaalattii keessatti sodaataa of eeggataa ta’ee bariisifate. Yoma san inni kaleessa gargaarsa isa gaafate isatti

lallabnaan Muusaan “dhugumatti ati jallataa ifa bahaadha” isaan jedhe.

Yeroma inni isa isaan lamaaniifuu diina ta’e qabuu fedhe, innis “Yaa Muusaa! Sila akkuma kaleessa lubbuu ajjeefte anas ajjeesuu feetaa? Ati dachii keessatti abbaa irree ta’uu malee hin feetu; toltuu hojjattoota irraas ta’uu hin feetu” jedheen.

Gurbaan tokko magaalattii irraa fiigaa dhufee “Yaa Muusaa! Dhugumatti, qondaalonni [Fir’awn] si ajjeesuuf sirratti mari’achaa jiru; ani dhugumatti namoota toltuu siif yaadan irraayii [magaalattii irraa] bahi” jedhe.

Sodaataafi of eeggataa ta’ee ishee irraa bahe. “Yaa Rabbii kiyya! Ummata miidhaa hojjattoota ta’an jalaa nagaya na baasi” jedhe.

WARRA SABTII

﴿يَسْأَلُ أَهْلَ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْآيَاتُ فَعَقُّوْنَا عَنْ ذَلِكَ ۚ وَآتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطٰنًا مُّبِينًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهِمْ وَقَلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ مُبِينًا وَقَلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِثْقًا عَظِيمًا ﴿١٥٤﴾ فِيمَا نَقَضَهُمْ مِيثَقَهُمْ وَكَفَرَهُمْ بِيَاثِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَغْيًا حَقًّا وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾ وَكَفَرَهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰن﴾

﴿١٥٦﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا أَنْبَاءَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨-١٥٣﴾ [النساء: ١٥٣-١٥٨]

Abbootiin kitaabaa samii irraa kitaaba isaan irratti buusuu si gaafatu. Muusaas waan kana irra guddaa gaafataniiru. “Rabbiin ifatti nu agarsiisi” jedhani. Sababaa miidhaa isaaniitiin gaggabbiin (duuti) isaan qabde. Sana booda erga mallattoowwan isaanitti dhufanii jibicha (gabbaramaa) godhatan. Sanas irra isaaniif dabrine. Muusaaf ragaa ifa ta’e kennine.

Waadaa isaan galchuuf gaara isaan irratti ol kaafnee “sujuuda godhaa balbalicha seenaa” isaaniin jenne. “Sanbata keessattis daangaa hin tarinaa” isaaniin jenne. Waadaa ulfaataas isaan irraa fuune.

Sababa isaan waadaa isaanii diiguutiin, keeyyatoota Rabbiitti kafaruutiin, nabiyyootas karaan ala ajjeesuu isaaniitiifi “onnen keenya haguugamtee jirti” jechuu isaaniitiin (isaan abaarre). Dhugumatti Rabbiin sababaa kufrii isaaniitiif ishee (onnee isaanii) irratti haguuge; muraasa malee hin amananu.

Sababaa kufrii isaaniitiifi Maryam irratti kijiba guddaa odeessuu isaanitiif (isaan abaarre).

Ammas waan isaan “nuti Masiih Iisaa ilma Maryam, ergamaa Rabbii, ajjeefnee jirra” jedhaniif (isaan abaarre).

Isaaniitti fakkeeffame malee isa hin ajjeefne; hin fannisnes. Dhugumatti, isaan isa keessatti wal dhaban isa irraa shakkii keessa jiru. Yaada hordofuu malee isa irratti beekumsa homaatu hin qaban. Qabatamaatti isaan isa hin ajjeefne.

Dhugumatti Rabbiin gara isaatti ol isa fuudhe. Rabbiin injifataa, ogeessa ta'e.

MU'IMINTICHAAFII KAAFIRTICHA

﴿وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا زَجَلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمْ بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٢﴾ كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكْلهَا وَلَمْ تَطْعَمِ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ نَمْرًا فَقَالَ لِضَجِيبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾ وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِدْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَيْكَتَا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنْ تَرَىٰ أَنَا أَقْلَ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنَّ خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاءً غَورًا فَلَنْ نَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾ وَأُحِيط بِتَمْرِهِ فاصْبِحْ يَقْلُتُ كَفَيْهِ عَلَّ مَا أَتَقَىٰ فِيهَا وَهِيَ حَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ بَلَائِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَصْرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا ﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ نَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿﴾ [الكهف: ٣٢ - ٤٤]

Dhiira lama kan tokkoo isaaniitiif oyruu lama kan inaba

irraa ta'an taasifnee, isaan lamaanuu muka timiraatiin marsinee, gidduu isaaniittis midhaan (facaafamu) taasifne fakkeenya isaaniif godhi.

Oyruun lamaanuu frii isaanii odoo homaa hin hirdhisin kennite; gidduu isaaniitii laga maddisiifne (san fakkeenya godhiif).

Isaaf midhaan godhatee hiriyaa isaatiin odoo itti haasa'uu "Anatu qabeenyaan si caala; gosaanis sirra jabaadha" jedheen.

Haala lubbuu isaa miidhaa ta'een oyruu isaa seenee ni jedhe: "Isiin kun gonkumaa ni baddii hin yaadu.

Qiyaamaanis ni dhaabbattii hin yaadu. Dhugumatti, yoon gara Gooftaa kiyaa deebifameef, iddoo deebii kan isa caaluun argadha."

Hiriyaan isaas kan isaan haasa'uu ta'ee ni jedhe: "Sila ati Isa biyyee irraa, ergasii bishaan saalaa irraa si uumee, ergasii nama guutuu si godhetti kafartee?

Ani garuu Inni, Allaah'n Gooftaa kiyaa; ani Gooftaa kiyatti tokkollee hin dabal.

Yeroo oyruu kee seentu "waan Rabbiin fedhetu (ta'a); Rabbiin malee humni (naaf) hin jiru" maaliif jechuu dhiifte! Yoo ana horiifi ilmaaniiniis sirra xiqqaa ta'uu na agartes;

Gooftaan kiyya waan oyruu kee irra caalu naaf kennee, ishee (kee) irratti immoo samii irraa adabbii buusee, dirree duwwaa ta'uun ishee ni mala.

Yookiin bishaan ishee gadi lixaa taanaan ati isa barbaaduu dadhabuun (ni mala).”

Midhaan isaattis ni marfame (ni bade). Innis odo isheen mogolee (jirma) ishee irratti kukkuftuu jirtuu, ganaa (shanacha) isaa lamaan gara gaggalchaa “yaa gaabbii koo! Odoon Gooftaa kiyatti waa tokko dabaluu baadhee” jechuutti seene.

Gareen Rabbii gaditti isa tumsitus isaaf hin jirtu. Innis tumsamaa hin taane.

Achittiis (Qiyaamaas) mootummaan kan Rabbii haqa ta'eti. Inni mindeessuutti Isumatu caala; boodattis Isumatu caalaadha.

MADYAN UMMATA SHUEEYBA

﴿وَمَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّظَاهِرُونَ ﴿٨١﴾ فَأَجْبَنَهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ. كَانَتْ مِنَ الْعَنَابِيِّينَ ﴿٨٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾ وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَنْقُورُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ. قَدْ جَاءَ نَعْمٌ بَيْنَكُمْ مِّنْ رَبِّكُمْ﴾

فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَفَرْتُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ ءَامَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلَتْ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّا يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٧﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ بِشَعِيبٍ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُولَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوْلَوْ كُنَّا كَرِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدْ أَفْرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ بَعَدْنَا اللَّهَ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾ [الأعراف: ٨٢ - ٨٩]

Gara Madyanis obboleessa isaanii Shu'aybiin (erginee) ni jedhe: “Yaa ummata kiyya! Rabbii qofa gabbaraa. Isa malee gabbaramaan biraa isiniif hin jiru. Dhugumatti, ragaan ifa taate isiniif dhuftee jirti. Safaraafi madaalas guutaa. Namootas waan isaanii jalaa hin hir'isinaa. Dachii keessattis erga toluu isheetii hin balleessinaa. Yoo mu'uminoota taatan sanatu isiniif caala.

Namoota sodaachisuufi karaa Rabbii irraas namoota isatti amanan deebisuun akka isheen jallattu kan barbaaddan taatanii xiqqoo turtanii isin baay'esses yaadadhaa. karaa hunda irraa hin taa'inaa. Yeroo isin Booddeen warra badii raawwatanii akkam akka ta'es ilaalaa.

Yoo gareen isin irraa ta'e tokko waan ani ittiin ergametti amananii gareen biraa immoo hin amanin hanga Rabiin

gidduu keenyatti murteessutti obsaa. Innis irra caalaa warra murteessaniiti” (isaaniin jedhe).

Ummata isaa irraa qondaalonni warra boonanii “Yaa Shu’aybi! nuti dhugumatti, siifi isaan si waliin amananis magaalaa keenya irraa ni baafna; yookiin isin (hunduu) gara amantii keenyaa deebi’uu qabdu” jedhan. “Sila odoo kan jibbinus taanee moo!” jedhe.

“Nutu yoo erga Rabbiin sana irraa nu bararsee booda gara amantii keessanii deebine, Dhugumatti, Rabbiin irratti kijiba uumnee jirra. Yoo Rabbiin, Gooftaan keenya fedhe malee ishee keessatti deebi’uun nuuf hin taane. Gooftaan keenya beekumsaan waan hunda marsee jira. Rabbi irratti hirkannee jirra. (Yaa) Gooftaa keenya! Gidduu keenyaafi gidduu namoota keenyaatti dhugaan murteessi; Ati irra caalaa warra murteessaniiti” (jedhe).

LUQMAAN

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لَقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٣﴾﴾ وَإِذْ قَالَ لَقْمَنُ لَابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَضَّلَهُ فِي عَمَلَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ ﴿١٥﴾﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ نُرِّ إِلَىٰ

مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾﴾ يَبْنَىٰ إِنَّمَا إِنْ تَكُ مِقْصَالًا حَبِوً مِّنْ حَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾﴾ يَبْنَىٰ أَقْرَ الصَّلَاةِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَيَّ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٧﴾﴾ وَلَا تَصْعَرَ حَذَاكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخَالِفٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَأَعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنْ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾﴾ [لقمان: ١٢ - ١٩]

“Rabbiif galata galchi. Namni (Rabbiin) galateeffate kan inni galateeffatu matuma isaatiifi; Namni kafaes (matuma isaa irratti). Dhugumatti Rabbiin dureessa, faarfamaadha” (jechuun) dhugumatti Luqmaaniif ogummaa kenninee jirra.

Yeroo Luqmaan ilma isaatiin odoo isa gorsuu “yaa ilma kiyya! Allaahiitti waa hin qindeessin; dhugumatti shirkiin miidhaa guddaadha” jedhe [yaadadhu].

Namaafis haadhaafi abbaa isaatti (tola ooluu) dhaamnee jirra; haati isaas dadhabbi dhabbi irratti ta’een isa baadhatte. Harma irraa gu’uun isaas waggaa lama keessatti. “Anaafi haadhaa abbaa keetiif galata galchi. Deebiinis gara kiyyatti” jechuun isa ajajne.

Yoo isaan lamaan waan beekumsa isaa hin qabne akka Natti qindeessituuf sitti qabsaawan, tole isaaniif hin jedhin. Addunyaa keessatti haala gaariin isaan waliin jiraadhu. Karaa nama gara kiyya deebi’ee hordofi. Sana booda deebiin keessan gara kiyya; waan isin dalagaa turtan isinittin odeessa.

(Luqmaanis) “yaa ilma kiyya! isheen (badiin) yoo hanga madaala ija raafuu taatee, yoo dhagaa yookiin samii

Nabbiyyiin isaaniis isaaniin ni jedhe: “Dhugumatti, mallattoon mootummaa isaa sanduuqni malaa’ikoonni isa baadhatan kan isa keessa tasgabbiin Gooftaa keessan biraa ta’eefi hanbaan waan maatiin Muusaafi Haaruun dhiisan irraa ta’e isa keessa jiru isinitti dhufuudha. Dhugumatti, yoo mu’uminoota taataniif, kana keessa mallattootu isiniif jira.”

Xaaluutis yeroma waraana (isaa) qabatee ba’u ni jedhe: “Dhugumatti, Rabbiin laga wahiitiin isin morkoraadha. Nama harka isaatiin hammaarii tokkittii hammaarrate malee namni isa irraa dhuge anarraayii miti. Namni isa hin dhandhamin immoo anarraayyi. Muraasa isaan irraa ta’ee malee isa irraa dhugani. Yeroma inniifi warri isaa wajjin amanan isa qaxxaamuran, (warri dhugan) ni jedhan: “Har’a Jaaluutiifi waraana isaa irratti dandeettiin nuuf hin jiru.” Warri Rabbiin wal qunnamoo ta’uu isaanii dhugoomsan ni jedhan: “Garee muraasa heddutu hayyama Rabbiitiin garee baay’ee injifate.” Rabbiinis warra obsan wajjin jira.

Yeroma Jaaluutiifi waraana isaatiif dirreetti bahan ni jedhan: “Gooftaa keenya! Obsa nurratti dhangalaasi. Faana keenyas gadi dhaabi; ummata kaafiroota irrattis nu tumsi.”

Hayyama Rabbiitiin isaan injifatani. Daawuudis Jaaluutiin ajjeesee Rabbiin mootummaafi ogummaa isaaf kennee waan fedhe irraas isa barsiise. Odo nama garii gariin deebisuun Rabbii jiraachuu baatee, silaa dachiin badde. Garuu Rabbiin aalama hunda irratti abbaa tola guddaati.

Kun keeyyattoota Rabbiiti. Dhugaadhaan ishee sirratti dubbifna. Atis dhugumatti ergamtoota irraayyi.

MU’IMINA FIRA FIR’OWNAA

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذُرِّيَّتِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ﴾ (٦٦) وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بَيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٦٧﴾ وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ. وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ ﴿٦٨﴾ يَقُولُ لَكُمْ الْمَلِكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَبْصُرْنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٦٩﴾ وَأَمَّا يَقُولُ فِرْعَوْنُ إِخَافَ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٧٠﴾ مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلْمًا لِلْعِبَادِ ﴿٧١﴾ وَيَقُولُ فِرْعَوْنُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٧٢﴾ يَوْمَ تُنَادُونَ مَدْيَنَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٧٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلِ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي سَكِّ يَمًا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ نَبْعَثَ اللَّهَ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴿٧٤﴾ الَّذِي تَجِدُونَ فِي عَايَاتِ اللَّهِ بَعْضَ مَا يَغَيِّرُ سُلْطَنَ أَتْلُهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٧٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ بَيْنَ يَدَيْهِ لِي صَرْمًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابِ ﴿٧٦﴾ أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأَظُنُّهُ كَذِبًا وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصِدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٧٧﴾ وَقَالَ الَّذِي ءَامَرَ بِقَتْلِهِمْ أَنْتَبِعُوا عَنِ آلِ مُوسَى إِنَّهُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٧٨﴾ يَقُولُ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَّعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْفِرَارِ ﴿٧٩﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً

فَلَا يُخْزِي إِلَّا مَنَافَا وَمِنْ عَمَلٍ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْفَن وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بَرَّةً فِيهَا يَبْعَثُ حِسَابٌ ﴿٤٠﴾ وَيَقْوَمُ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾ تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأَشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيمِ الْفَقِيرِ ﴿٤٢﴾ لَا جُرْمَ إِنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدْنَا إِلَى اللَّهِ وَابْتَكَ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾ فَسَتَذَكَّرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفْوِضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾ فَوَقَّهَ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٤٥﴾ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾ [خافز: ٣٦-٤٥]

Fir'awnis “Muusaa nan ajjeesaa na dhiisaa, Gooftaa isaa haa waammatauu.” “Ani amantii keessan jijjiruu yookiin dachii keessatti badii mul’isuu isaan sodaadha” jedhe.

Muusaanis ni jedhe: “ani nama boonaa guyyaa herregaatti hin amanne hunda irraa Rabbii kiyyaafi Rabbii keessanittiin maganfadhe.”

Namichi mu’uminni iimaana isaa dhoksu, kan maatii Fir’awni irraa ta’e ni jedhe: “sila isin namicha, waan Gooftaan kiyya Rabbuma jedheef, odoo Gooftaa keessan irraa ragaawwan ifa ta’aniin isinitti dhufee jiruu ajjeeftuu? Yoo sobaa ta’e sobni isaa isuma irratti; yoo nama dhugaa ta’e gariin waan inni waadaa isiniif galee isin tuqa. Dhugumatti, Rabbiin nama daangaa dabraa, akkaan sobaa ta’e kamillee hin qajeelchu.

Yaa ummata kiyya! Har’a dachii keessatti ol aantummaa qabaachuun, mootummaan keessan; yoo adabbiin Rabbii

nutti dhufe namni nu tumsu eenyu?” (jedheen). Fir’awni “ani waanuman ofii kiyyaa amanu malee isinin hin akeeku; karaa sirraawaa malees isin hin qajeelchu” jedhe.

Inni amane ni jedhe: “Yaa ummata kiyya! Ani fakkaataa guyyaa ummata duriin isin irratti sodaadha.

Fakkaataa aadaa ummata Nuuh, Aad, Samuudiifi warra isaan boodaan (isin irratti sodaadha). Rabbiin gabrootaaf miidhaa hin fedhu.

Yaa ummata kiyya! Ani (adabbii) guyyaa wal waamiisaan isin irratti sodaadha.

(adabbii) guyyaa, kan Rabbi irraa tiksaan isiniif hin jirre taatanii of duuba deebitanuun (isin irratti sodaadha). Nama Rabbiin jallise qajeelchaan isaaf hin jiru.”

Yuusufis kana dura ragaawwan ifa ta’aniin isinitti dhufee ture. Isin waan inni isinittiin dhufe irraa shakkii keessa ta’uu irraa hin deemne. Yeroma inni du’e “Rabbiin isa booda ergamaa hin ergu” jettan. Akka kanatti Rabbiin nama daangaa dabraa, mammaa ta’e jallisa.

(Isaan) warra keeyyattoota Rabbii keessatti, odoo ragaan isaanitti hin dhufin falmaniidha; jibbaan (isaanii) Rabbi birattiifi isaan amanann birattis guddate! Akka kanatti Rabbiin (onnee) warra boonaa, of tuulaa hunda irratti cufa.

Fir’awni ni jedhe: “yaa Haamaan! Akkan karaa ol ga’u gamoo naaf ijaari.

Karaawwan samii (ol ba'eetan), gara Gooftaa Muusaa ilaala. Ani sobaa ta'uu isaan yaada.” Akka kanatti Fir'awniif hamtuun dalagaa isaa miidhagfamee, karaa (Rabbii) irraas dhorgame. Tooftaan Fir'awni hoongoo malee hin taane.

Inni amane ni jedhe: “Yaa ummata kiyya! Karaa qajeelaan isin qajeelchaa, na hordofaa.

Yaa ummata kiyya! Jireenyi addunyaa kanaa meeshaadha. Dhugumatti, Aakhiraan isheetu ganda qubannaati.

Namni hamtuu hojjate, fakkaattuu isiitiin malee galata hin galfamu. Namni odoo amanee jiruu toltuu dalage, dhiiras ta'ee dubartii irraas, isaan sun jannata seenaniiti ishee keessatti herrega malee kennamu.

Ammas yaa ummata kiyya! Maaluma taatani! Ani gara nageenyaattin isin waamaa, isin immoo gara ibiddaatti na waamtuu?

Akka ani Rabbitti kafaruufi waan waa'ee isaa beekumsa hin qabne isatti qindeessuuf na waamtu. Ani immoo gara (Rabbii) injifataa, araaramaa ta'eettin isin waama.

Dhugumatti, wanti isin itti na waamtan sun addunyaa keessattis ta'ee Aakhiraa keessatti waamichi homaatuu akka isaaf hin jirreefi deebiin keenya gara Rabbii qofa ta'uufi daangaa dabroonnis isaan warra ibiddaa ta'uun shakkiin hin jiru.

Waanin ani isiniin jedhu kana yaadachuuf jirtu. Anis dhimma kiyya gara Rabbiittin hirkifadha. Dhugumatti, Rabbiin waa'ee gabroota Isaa argaadha.”

Rabbiinis hamtuuwwan waan isaan itti wal mari'atanii jalaa isa bararse. Maatii Fir'awnitti adabbii hamaatu marse.

MU'IMINA SUURAA YAASIIN

﴿وَأَضْرَبَ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِم اتْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِإِلَهِكَ فَجَاءَ الْآيَاتُ الْمُرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ سَمَاءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾ قَالُوا إِنَّا نَطَّيَّرُ بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْهَوْا لَتَرْجُمُنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾ قَالُوا طَائِفُكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٠﴾ اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾ أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِدِنَ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَّا تُغْنِي عَنْهُ شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ ﴿٢٣﴾ إِنْ إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ إِنْ أَمْسَتْ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ ﴿٢٥﴾ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنْ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٨﴾ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَبْحَةً وَجِدَّةً فَإِذَا هُمْ خَنِيدُونَ ﴿٢٩﴾ يَحْسُرُونَ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾﴾ [يس: ١٣-٣٠]

Isaaniif fakkeenya warra gandaa kan yeroo ergamtoonni isheetti dhufee godhi.

Yeroo Nuti (ergamoota) lama gara isaaniitti erginee, isaan lamaanuu sobsiisanii, ergasii sadaffaadhaan (isaan) jajjabeessinee, “nuti gara keessanitti ergamoodha” jedhan (fakkeenya godhiif).

Isaanis “isin namuma akka keenyaati malee waan biraa miti. Rabbiinis homa tokkoyyuu hin buufne; isinis kan sobdan malee waan biraa hin taane” jedhan.

(Ergamtoonnis) “nuti gara keessanitti ergamoo ta’uu Rabbiin keenya ni beeka” jedhan.

“(Ergaa Rabbii) kan ifa ta’e geessuu malee homtuu nurra hin jiru.”

(Ummannis) “Nuti isiniin hooddanne (milki ilaallanne) yoo (waamicha keessan irraa) hin dhorgamin, dhagaan isin tumna. Adabbiin laalessaa ta’es nurraa isin tuqa” jedhan.

“Hooddannaan (milki ilaallachuun) keessan isinumaa wajjin” jedhani. Sila yoo gorfamtanis (ni hooddattuu)? Akkasii miti. Isinumatu ummata daangaa dabritoota” jedhan.

Kutaa fagoo magaalattii irraa namichi tokko figaa dhufee ni jedhe: “yaa ummata kiyya! Ergamtoota hordofaa.

Namoota mindaa (baasii) isin hin gaafanneefi ofii isaanitiifis qajeelfamoo ta’an hordofaa.

Ani maaliifan Isa na uume, kan isiniis gara Isaa deebifamtanu hin gabbarre?

Sila ani Isaa gadittiin gabbaramtoota biraa kan Yoo Rahmaan miidhaa wahiitiin na fedhe jaarsummaan isaanii homaa ana hin fayyadnee fi isaanii ana hin baraarsinen taasifadhaa?

Ani yeroo san jallina ifa galaa keessa ta’eera.

Ani Rabbii keessanitti amanee na dhagayaa” [jedhe]. (Achumaan dhagaan tumanii isa ajjeesan).

“Jannata seeni” jedhameen. Innis ni jedhe: “ummanni kiyya odoo beekaniin hawwa!

Waan Rabbiin kiyya naaf araaramееfi kabajamtoota irraa na godhe (odoo beekaniin hawwa).”

Booda isaatii ummata isaa irratti hoomaa waraanaa samii irraa hin buufne! Kan buufnus hin turre.

Isheen iyya tokko malee waan biraa hin taane. Yeroma san isaan dhaamoo (dhabamoo)dha.

Yaa gaabbii gabroota kiyyaa! Ergamaan kamillee isaanitti dhufee isatti qishinan (baacan) malee hin hafanu.

MARYAM NABI IISAA DEESSE

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَدَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿٦٧﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ

حَبَابًا فَارْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَمَمَّثَلْ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ نَفِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٌ وَلَنَجْعَلَ لَهٗ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ ﴿٢٢﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَوَدَّعَهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهَزَىٰ إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُلِي وَاشْرَبِي وَعَيْنًا مُّأْتَمًّا تَرِينَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقَوْلِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾ فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَتَّخِذُ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوِيًّا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكَلِمَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا بِوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْرَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّسْجِدٍ بُنِيَ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

[مریم: ۱۶ - ۳۷]

Kitaabicha (Qur'aana) keessatti Maryamiinis yeroo maatii ishee irraa iddoo gara bahaatti achi baate dubbadhu.

Isaan irraa haguuggaa godhattee, ergamaa keenya (Jibriiliin) gara isiitti eregine. Innis namuma (uumaan isaa) guutuu isiitti fakkaate.

Ni jette: “Yoo kan (Rabbiin) sodaattu taateef dhugumatti, ani Rahmaaniin si irraa tikfama.”

(Jibriilis): “Ani ergamaa Rabii keetiiti; akkan ilma

qulqulluu siif kennuuf (Rabbiin na erge)” jedheen

Ni jette: “Odoon namni tokko ana hin tuqin; sagaagaltuu odoon hin ta'in akkamitti ilmi naaf ta'uu danda'a?”

Innis ni jedhe: “Dhimmichi akkuma kana. Gooftaan keetis ‘kuni natti laafaadha; Namootaafis raajiifi rahmata Nu irraa ta'es akka isa taasifnuufi” jedhe. (Kun) dhimma dura murtaa'e ta'eera.

Yoosuu isa ulfoofte; kophaa ishee gara bakka fagoo isaan deemte.

Ciniinsuun gara gufuu timiraa ishee maqse. Ni jette: “Yaa badii kiyya! Odoon kana dura du'ee, wan dagatamaa ta'ee maal qaba!”

“Hin gaddin; dhugumatti, Gooftaan kee jala keetti laga xiqqoo taasiseera” jechuun ishee jalaa isheetti lallabe.

“Gufuu timiraa gara keetti hurgufi; asheeta timira bilchaataa ta'e sirratti harcaafti.

Nyaadhu, dhugii; ijaanis itti gammadi. Yoo nama tokko argites ‘Dhugumatti, ani Rahmaaniif eenyullee dubbisuu dhabuu qodhaa (nazrii) galeen jira. Kanaaf hardha nama tokkos hin dubbisu” jedhi.

Ergasii isa baadhattee gara ummata ishee dhufte. [Isaan] ni jedhan: “Yaa Maryam! Dhugumatti ati waan akkaan jabaatu fidde.

Yaa obboleettii Haaruun! Abbaan kee nama badaa hin turre; haati keetis sagaagaltuu hin turre.”

(Isiinis) gara isaatti akeekke. [Isaan]: “Akkamitti daa’ima siree daa’imummaa keessa jiru dubbifna?” jedhan.

Innis (daa’imichis) ni jedhe: “Dhugumatti, ani gabricha Rabbiiti. Inni kitaaba naaf kenneera; nabiyiis na taasisee jira.

Iddoo ani jiru hundattis barakeeffamaa na taasisee jira; salaataafi zakaas hangan lubbuun jiru naaf dhaamee jira.

Haadha kiyyaafis tola oolaa (na godhe); of tuulaa hoonga’as, ana hin taasifne.

Guyyaa ani dhaladhe, guyyaa ani du’uufi guyyaa ani kaafamuus nageenyi ana irra jira.”

Inni sun Iisaa ilma Maryami; inni jecha dhugaa kan isaan isa keessatti shakkan saniidha.

Rabbiif ilma taasifachuun hin malu. Inni qulqullaa’e. Yeroo dhimma tokko murteesse, wanti Inni jedhu “ta’i” jechuu qofa; innis yoosuu ta’a.

(Iisaan) “Dhugumatti, Rabbiin Gooftaa kiyyaafi Gooftaa keessani. Kanaaf Isa qofa gabbaraa. Santu karaa qajeelaadha” jedhe.

Gareewwan (yahuudaafi nasaaraa) gidduu isaaniitti (waa’ee Iisaa irratti) wal dhaban; wal gayii guyyaa guddaa (Qiyaamaa) san keessatti warra kafaraniif adabbiin mirkanaa’eera!

XUMURAA

Seenaa nabiyootaattiifi akkaataa daiwaa karaa Rabbii isaan itti geggeessaa turan kitaaba kana keessatti bal’inaan laallee jirra. Seenaalee gurguddoo qur’aana keessatti dhuftes akkuma dhuftetti aayatoota isii fidnee keenyeera. dubbisaa iirraa bardhaa jechuun dhaamsa keenya kan boodaati.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه أجمعين .

IslamHouse.com

IslamHouseOr

IslamHouseOR/

islamhouse.com/or/

IslamHouseOr/

For more details visit
www.GuideToIslam.com

contact us :Books@guidetoislam.com

Guidetoislam.org

Guidetoislam1

Guidetoislam

www.Guidetoislam.com

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

هاتف: +966114454900 فاكس: +9661144970126 ص ب: 29465 الرياض: 11457

ISLAMIC PROPAGATION OFFICE IN RABWAH

P.O.BOX 29465 RIYADH 11457 TEL: +966 11 4454900 FAX: +966 11 4970126